

OBAVLJANJE UGOSTITELJSKE DJELATNOSTI

Minimalni tehnički uvjeti

PIXSELL

Ugostitelj mora prije početka obavljanja djelatnosti pribaviti rješenje o minimalnim tehničkim uvjetima (MTU) koje potvrđuje da objekt udovoljava uvjetima koji su propisani za određenu vrstu i kategoriju objekta

♦ Lenko Ugrinić, dipl. oec.

Hrvatski sabor usvojio je Zakon o ugostiteljskoj djelatnosti koji je objavljen u Narodnim novinama br. 138/2006, (izmjene u NN 152/08; NN 43/09; NN 88/10) kojim je uređen način i uvjeti pod kojima se pravne i fizičke osobe mogu baviti ugostiteljskom djelatnošću.

Prema novoj Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti iz 2007. godine obrtnici ugostiteljsku djelatnost kao samostalnu djelatnost registriraju pod jednom od ovih šifri:

- šifra djelatnosti 55 – smještaj
- šifra djelatnosti 56 – djelatnost pripreme i usluživanja hrane i pića.

Ugostiteljsku djelatnost Zakon definira kao pripremanje hrane i pružanje usluga prehra-

ne, pripremanje i usluživanje pića i napitaka i pružanje usluga smještaja. Uz to, obuhvaća i pripremanje hrane za potrošnju na drugom mjestu i opskrbu tom hranom (catering).

O obavezama ugostitelja već smo pisali u našim člancima, a one su propisane čl. 9. Zakona.

Prema Pravilniku o vezanim i povlaštenim obrtima i načinu izdavanja povlastice (NN 42/08), ugostiteljska djelatnost svrstana je u **vezane obrte**, za čije je obavljanje propisan uvjet da obrtnik ima odgovarajuću stručnu spremu. Ovisno o vrsti i kategoriji ugostiteljskog objekta koji otvara, obrtnik je dužan imati propisani stupanj školske spreme, a ako to ne zadovoljava, može zaposliti stručnu osobu kao poslovođu na puno radno vrijeme. Novim Zakonom o ugostiteljskoj djelatnosti prestala je obaveza da svaki ugostiteljski objekt mora imati voditelja poslovanja.

Osim obaveza propisanih ovim Zakonom o ugostiteljskoj djelatnosti, ugostitelj mora prije početka obavljanja djelatnosti pribaviti rješenje o minimalnim tehničkim uvjetima (MTU), tj. da objekt udovoljava uvjetima koji su propisani za određenu vrstu i kategoriju objekta.

Minimalni uvjeti koje moraju ispunjavati ugostiteljski objekti propisani su ovim pravilnicima:

Pravilnik o razvrstavanju i minimalnim uvjetima ugostiteljskih objekata iz skupina »restorani«, »barovi«, »catering objekti« i »objekti jednostavnih usluga« (NN 82/07, NN 82/09)

Pravilnik o razvrstavanju, kategorizaciji i posebnim standardima ugostiteljskih objekata iz skupine hoteli (NN 88/07, NN 58/08, NN 62/09)

Pravilnik o razvrstavanju, minimalnim uvjetima i kategorizaciji ugostiteljskih objekata kampova iz skupine »kampovi i druge vrste ugostiteljskih objekata za smještaj« (NN 75/08, NN 45/09)

Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji objekata u kojima se pružaju ugostiteljske usluge u domaćinstvu (NN 88/07, NN 58/08, NN 45/09)

Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji drugih vrsta ugostiteljskih objekata za smještaj iz skupine »kampovi i druge vrste ugostiteljskih objekata za smještaj« (NN 49/08, NN 45/09)

Pravilnik o pružanju ugostiteljskih usluga u seljačkom domaćinstvu (NN 5/08, NN 44/11).

Postupak utvrđivanja MTU

Ugostitelj ne može obavljati ugostiteljsku djelatnost bez rješenja nadležnog ureda, odnosno Ministarstva da ugostiteljski objekt ispunjava uvjete propisane ovim Zakonom i propisima donesenim na temelju ovoga Zakona. Nadležni ured na zahtjev ugostitelja utvrđuje jesu li ispunjeni minimalni uvjeti za vrstu ugostiteljskih objekata koji se kategoriziraju.

Opći minimalni uvjeti primjenjuju se na sve vrste ugostiteljskih objekata.

Ugostiteljski objekti moraju biti uređeni i opremljeni te imati odgovarajuće osoblje, tako da omogućuju racionalno korištenje prostora, nesmetano i sigurno kretanje i boravak gostiju i zaposlenog osoblja, nesmetan prijenos stvari, odgovarajuće čuvanje robe, hrane i pića, zaštitu zdravlja gostiju i zaposlenog osoblja te stručno usluživanje gostiju.

Na ulazu u ugostiteljski objekt mora biti vidno istaknut natpis s oznakom vrste ugostiteljskog objekta, nazivom pod kojim posluje ugostiteljski objekt i tvrtkom ugostitelja, prema rješenju nadležnog ureda.

Uređaji i oprema moraju biti stalno u ispravnom i funkcionalnom stanju.

U ugostiteljskom objektu moraju biti provedene mjere za zaštitu od buke, sukladno posebnim propisima.

Ugostiteljski objekt mora stalno raspolagati dovoljnim količinama zdravstveno ispravne vode za piće koja se osigurava priključkom objekta na javni vodovodni sustav, a gdje te mogućnosti nema, na drugi način sukladno posebnim propisima. Odvodnja otpadnih voda iz objekta mora se osigurati priključkom na javnu kanalizacijsku mrežu, a gdje te mogućnosti nema na drugi način sukladno posebnim propisima. Komunalni otpad mora se redovito odlagati u odgovarajuće zatvorene posude za otpatke, te se sukladno posebnim propisima redovito odstranjivati iz ugostiteljskog objekta.

Ugostiteljski objekt mora biti priključen na javnu električnu mrežu ili na drugi odgovarajući način biti opskrbljen električnom energijom. Električno osvjetljenje mora biti osigurano u svim prostorijama ugostiteljskog objekta. U ugostiteljskom objektu noću moraju biti osvijetljene, potpuno ili orijentacijskim svjetlom, sve prostorije i prostori gdje se kreću i borave gosti.

Ugostiteljski objekt smješten u zgradi mora imati osiguranu telefonsku vezu. Ugostiteljski objekt vrste restoran mora imati

osiguran najmanje jedan telefonski aparat (fiksni ili mobilni) za potrebe gostiju.

U svim zajedničkim prostorijama ugostiteljskog objekta u kojima borave gosti, mora biti osiguran odgovarajući način grijanja prostorija do temperature od najmanje 18,5 °C, uz mogućnost prozračivanja. Ugostiteljski objekt koji posluje samo ljeti ne mora imati osigurano grijanje prostorija.

U ugostiteljskom objektu visina od poda do stropa (dalje u tekstu: unutarnja visina) u prostorijama za boravak, blagovanje i prostorijama za usluživanje gostiju, mora iznositi najmanje 2,80 m, ako ovim Pravilnikom nije drukčije određeno. Iznimno od odredbe stavka 1. ovoga članka, unutarnja visina u prostorijama za boravak, blagovanje i usluživanje gostiju u ugostiteljskim objektima vrste noćni klub, noćni bar i diskoteka može iznositi najmanje 2,60 m, a u ostalim vrstama ugostiteljskih objekata najmanje 2,50 m, ako je u ugostiteljskom objektu ili tim prostorijama objekta ugrađen klima-uređaj koji omogućuje izmjenu zraka.

Oprema i pribor za pripremu i usluživanje jela i pića moraju u vrijeme kada nisu u uporabi biti zaštićeni od prašine.

Ugostiteljski objekt mora imati uređen i opremljen zahod za žene i zahod za muškarce, ako ovim Pravilnikom nije drugačije propisano, i to: ■ zahod za žene koji se sastoji od prostorije u kojoj je zahodska školjka (zahodska kabina) i pretprostorije u kojoj je umivaonik; ■ zahod za muškarce koji se sastoji od prostorije u kojoj je zahodska školjka (zahodska kabina) i pretprostorije u kojoj je umivaonik i pisoar koji je od zahodske kabine i umivaonika dijelom odvojen odgovarajućom vizualnom pregradom.

U zahodima mora biti besprijekoran red i čistoća, prostorije se moraju redovito dezinficirati te se mora osigurati prirodna i/ili umjetna ventilacija koja omogućuje izmjenu zraka. Broj zahodskih kabina i pisoara, ako ovim Pravilnikom nije drugačije propisano, mora biti razmjern broj konzumnih mjesta u blagovaonici i/ili prostoriji za usluživanje (sjedalica i stajalica), i to: ■ do 80 mjesta, jedna zahodska kabina u zahodu za žene, te jedna zahodska kabina u zahodu za muškarce i jednim pisoarom u zahodu za muškarce.

Na ulazu u zahod moraju biti istaknute oznake kojima se uobičajeno označavaju zahod za žene i zahod za muškarce. Svi zahodi moraju imati visoku zahodsku školjku (školjku sa sjedalom) na ispiranje

MTU u trgovinama

◆ Anđelko Vojvoda, mr. sc.

Pravilnik o minimalnim tehničkim i drugim uvjetima koji se odnose na prodajne objekte, opremu i sredstva u prodajnim objektima i uvjetima za prodaju robe izvan prodavaonica (66/2009, 108/2009, i 8/2010) propisuje uvjete za obavljanje trgovine. Pri tome moraju biti ispunjeni minimalni tehnički i drugi propisani uvjeti, što se odnose na prodajne objekte, opremu i sredstva rada, opći sanitarni i zdravstveni uvjeti sukladno propisima o hrani, kojima moraju udovoljavati prodajni objekti, oprema, sredstva i zaposleno osoblje koje neposredno posluje s hranom, kao i drugi uvjeti propisani posebnim propisima (propisi o higijeni, požarno-preventivni, o gradnji, zaštiti okoliša, zaštiti na radu i dr.).

Ispunjenje navedenih uvjeta rješenjem utvrđuje Ured državne uprave u županiji odnosno Gradski ured Grada Zagreba nadležan za poslove gospodarstva. Odredbom čl. 7. Pravilnika propisani su minimalni tehnički uvjeti koje moraju ispuniti prodavaonice u kojima se obavlja trgovina na malo. Odredbe tog članka primjenjuju se na skladišta u kojima se obavlja trgovina na malo, skladišta u kojima se obavlja trgovina na veliko, tržnicu na veliko, zatvoreni prostor tržnice na malo te na prodajna mjesta na tržnici na malo na kojima se prodaju neprehrambeni proizvodi i ostale oblike prodaje izvan prodavaonica (prodaju robe iz kioska, prodaju robe na štandovima i klupama izvan tržnica na malo, prodaju putem automata, prodaju neprehrambene robe iz pokretnog vozila, kolica ili plovnog objekta).

Izmjenama Zakona konačno je riješena dvojba ishoda rješenja kojim se utvrđuje da prodajni objekt, oprema, sredstva i prostori ispunjavaju minimalne tehničke, opće sanitarne, zdravstvene i druge uvjete za obavljanje djelatnosti kada je za isti prodajni objekt već izdano rješenje. Odnosno, bez novog rješenja o ispunjavanju uvjeta za obavljanje djelatnosti trgovine, djelatnost trgovine može se obavljati u prodajnim objektima sukladno odredbama ovoga Zakona, ako je za isti prodajni objekt već izdano rješenje nadležnog tijela o ispunjavanju uvjeta za obavljanje djelatnosti trgovine, ako se radi o nastavku obavljanja djelatnosti trgovine, a u međuvremenu nije došlo do bitnih promjena vezanih uz prodajni objekt, opremu i sredstva kojima se obavlja djelatnost trgovine.

Izmjenama Zakona određena je obveza Predstavničkom tijelu grada ili općine, donošenje provedbenog propisa o obavljanju pokretne prodaje, u roku od tri mjeseca.

PIXSELL

tekućom vodom. Pisoar u zahodu za muškarce mora biti zidna školjka s ispiranjem tekućom vodom, te treba biti postavljen ili ograđen tako da se ne vidi izvan prostorije

u kojoj se nalazi. U pretprostoriji zahoda mora biti umivaonik s tekućom toplom i hladnom vodom. Broj umivaonika iz stavka 1. ovog članka mora biti razmjernan broju konzumnih mjesta u blagovaonici i/ili prostoriji za usluživanje (sjedjećih i stajaćih), i to: ■ do 160 mjesta – jedan umivaonik u svakoj pretprostoriji (posebno za žene i posebno za muškarce).

Podovi u zahodu ne smiju biti klizavi, moraju biti od vodonepropusnog materijala koji se lako čisti i održava. Zidovi u zahodu moraju, do visine 1,60 m od poda, biti obloženi vodonepropusnim materijalom koji se lako čisti i održava (keramičke i kamene pločice i razne vrste plastičnih i drugih obloga, ali ne i vodonepropusnom bojom oličen zid).

Prozori zahoda moraju biti od neprozirnog stakla ili s mogućnošću zaštite od pogleda izvana. Vrata ne smiju biti ostakljena.

U zahodskoj kabini mora biti: kuka za vješanje odjeće, naprava za zaključavanje ili zasunjivanje vrata, a u zahodu za žene mora biti i koš za otpatke s poklopcem i polica za odlaganje torbice.

U zahodskoj kabini stalno mora biti toaletni papir, četka za čišćenje zahodske školjke i sredstvo za osvježavanje prostora.

Zahod, u pravilu, mora biti pod zajedničkim krovom s ugostiteljskim objektom i mora se nalaziti u neposrednoj blizini prostorije ili prostora za usluživanje gostiju. Novim Zakonom prestala je obaveza vođenja Nadzornih lista. U slučaju kada se zahod nalazi izvan zgrade ugostiteljskog objekta, pristup

mora biti betoniran ili popločen, noću osvijetljen i zaštićen od vremenskih oborina.

Kuhinja u ugostiteljskom objektu prostorom, uređenjem, opremom i uređajima mora odgovarati potrebama ponude, odnosno asortimana jela, napitaka, pića i slastica, i broju konzumnih mjesta.

Ispunjavanje uvjeta ured utvrđuje Rješenjem u roku od 30 dana od dana uredno podnesenog zahtjeva. Rješenje se upisuje u Upisnik ugostiteljskih objekata.

Ministarstvo, na zahtjev ugostitelja, rješenjem utvrđuje ispunjavanje uvjeta za vrstu i kategoriju objekata iz skupine »Hoteli« kojemu dodjeljuje zvjezdice te za ugostiteljske objekte iz skupine »Kampovi i druge vrste ugostiteljskih objekata za smještaj«.

Ugostitelj će dobiti Rješenje ako zadovolji sljedeće uvjete

- da ima registriranu ugostiteljsku djelatnost
- da ima pravo korištenja poslovnim prostorom ili objektom
- da ugostiteljski objekt ispunjava uvjete propisane za tu vrstu i kategoriju ugostiteljskog objekta
- da mu nije pravomoćnom sudskom presudom ili rješenjem o prekršaju izrečena mjera zabrane obavljanja ugostiteljske djelatnosti
- da ispunjava i druge uvjete propisane Zakonom o ugostiteljskoj djelatnosti i Pravilnicima donesenim na temelju Zakona
- da građevina u kojoj je ugostiteljski objekt ispunjava uvjete sukladno posebnom propisu (uporabna dozvola, građevna dozvola).

Rješenje prestaje važiti

- ako ugostitelj ne započne s radom u roku od 9 mjeseci od dana konačnosti rješenja
- ako se utvrdi da je ugostitelj prestao ispunjavati neki od traženih uvjeta
- odjavom obavljanja djelatnosti u ugostiteljskom objektu, odnosno po službenoj dužnosti ako se utvrdi da je ugostitelj prestao obavljati djelatnost.

Niže kamatne stope i produljeni rokovi otplate kredita

Zbog gospodarske krize i uvjeta otežanog poslovanja gospodarstvenika, Hrvatska banka za obnovu i razvoj (HBOR) olakšala je uvjete kreditiranja produljenjem počeka i rokova otplate, te smanjenjem kamata po pojedinim kreditnim programima.

Za programe kreditiranja zaštite okoliša gospodarstva, poljoprivrede, otoka, malog i srednjeg poduzetništva, početnika i pronalazača počeci otplate kredita produljeni su s dvije na tri godine, a za turizam na četiri.

Za kredite u ovim programima koji su bili 10 godina produljeni su na 12 godina, oni koji su bili 12 godina po novome otplaćuju se 14 godina, dok je za turizam rok otplate kredita produljen s prijašnjih 15 na 17 godina.

U programu kreditiranja zaštite okoliša godišnja kamatna stopa je sada 4% ili 3 M EURIBOR +2%, po programu kreditiranja infrastrukture 4%, a kod kreditiranja pronalazača 2% i 4%.

Otvorena je mogućnost ugovaranja kredita u kunama po programima:

Restrukturiranja, Otoci, Poljoprivreda i ujednačeni razvoj, Početnici i Pronalasci. Ujednačen je i rok otplate kredita za nabavu opreme i strojeva s rokovima otplate za ostale namjene.

Sa 85 na 100% povećan je udjel predračunske vrijednosti investicije kod kreditiranja jedinica lokalne uprave i samouprave, a proširena je i namjena kredita za infrastrukturu.

Novina je da se sada mogu uključiti i troškovi katastarskih izmjera i njihovo kreditiranje u svrhu izrade katastra nekretnine. U program kreditiranja pronalazača uvedeni su i novi korisnici, a to su društva koja posluju i dulje od dvije godine pod uvjetom da u bilanci imaju stavku »nematerijalna imovina« – izdaci za razvoj.

HBOR je u prvih devet mjeseci ove godine odobrio 1.206 kredita u ukupnom iznosu od 5,2 milijarde kuna, a osnovno je

obilježje ovogodišnjeg kreditiranja da se gotovo udvostručio broj investicijskih kredita. Kredita za investicije ove godine odobreno je 483 kredita u iznosu od 1,97 milijardi kuna, u odnosu na 227 kredita odobrenih u iznosu od oko 1 milijarda kuna u prvih devet mjeseci prošle godine, što je povećanje u broju kredita za 47%, s iznosom povećanja oko 97%. Najviše investicijskih kredita odobreno je metaloprerađivačkoj i prehrambenoj industriji, te turizmu i drvoprerađivačima.

Pripremila: Ljubica Kangrga
*IZVOR: HBOR

Hrvatska banka
za obnovu i
razvitak objavila
je 11. listopada
najnovije uvjete
kreditiranja

ZAKON O PRUŽANJU USLUGA U TURIZMU

Djelatnost turističkih agencija

PIXSELL

Turistička agencija smije organizirati i posredovati u pružanju ugostiteljskih usluga smještaja samo za smještajne kapacitete za koje je vlasnik ishodio valjano Rješenje za pružanje usluga smještaja i boravak turista

◆ Lenko Ugrinić, dipl. oec.

Hrvatski sabor na svojoj sjednici 15. lipnja 2007. donio je **Zakon o pružanju usluga u turizmu** koji je objavljen u Narodnim novinama br. 68/07, **Izmjene i dopune Zakona NN 88/10**. Ovakav Zakon bilo je potrebno donijeti jer se poslovanje promijenilo i bilo je neophodno prilagoditi se novim trendovima u turizmu, uvažavajući napredak tehnologije, kao i potražnju za novim oblicima turističke ponude koja nije bila adekvatno obuhvaćena starim Zakonom. Velik dio ovog Zakona bavi se **turističkim agencijama** kao temeljnim oblikom organiziranja za pružanje usluga turistima.

Kako svakim danom dobivamo sve veći broj upita za osnivanje i poslovanje **turističkih agencija** ovdje ćemo obraditi pojam, vrste i uvjete za osnivanje turističke agencije, kao i provedbene propise kako bi sadašnji i budući obrtnici mogli što lakše otvoriti novu mogućnost djelovanja svog obrta kroz turizam kao vrlo profitabilnu granu gospodarstva.

Turistička agencija je trgovačko društvo, trgovac pojedinac, obrtnik ili njihova organizacijska jedinica koji pružaju usluge organiziranja putovanja ili posredovanja usluga vezanih uz putovanje i boravak turista. Sve turističke agencije upisane su u **Upisnik turističkih agencija** koji se vodi prema **Pravilniku o upisu turističkih agencija (NN 30/08)**.

Usluge koje turističke agencije mogu pružati su:

- organiziranje paket-aranžmana, organiziranje izleta; ▪ organiziranje kongresa; ▪ posredovanje u sklapanju ugovora o organiziranom putovanju (paket-aranžman i izlet); ▪ posredovanje ugostiteljskih usluga (prodaja i rezervacija smještaja i drugih ugostiteljskih usluga); ▪ posredovanje usluga prijevoza (prodaja putnih karata i rezervacija mjesta za sva prijevozna sredstva); ▪ organiziranje prihvata i transfera putnika; ▪ posredovanje u pružanju usluga u posebnim oblicima turističke i ugostiteljske ponude; ▪ organiziranje i posredovanje u pružanju usluga turističkih vodiča, turističkih pratitelja i usluga upravljanja plovnim objektima nautičara (skipera); ▪ zastupanje domaćih i stranih putničkih agencija; ▪ davanje turističkih obavijesti i promidžbenog materijala; ▪ posredovanje u sklapanju ugovora o osiguranju putnika i prtljage; ▪ pomoć u pribavljanju putnih isprava, viza i drugih isprava potrebnih za prijelaz granice i boravak u inozemstvu, isprava za lov, ribolov, ronjenje, plovidbu nautičara te drugih isprava potrebnih za organizaciju i provođenje različitih oblika turističke ponude; ▪ rezervacija, nabava i prodaja ulaznica za sve vrste priredbi, muzeja i dr., te prodaja robe vezane za potrebe putovanja (razne putne potrepštine, suveniri, turističke publikacije i sl.); ▪ organizacija i pružanje usluga u svezi s poslovanjem karticama i putničkim čekovima, te pružanje mjenjačkih usluga sukladno posebnim propisima; ▪ iznajmljivanje i posredovanje u iznajmljivanju vozila, letjelica i plovnih objekata; ▪ agencijsko-pomorske usluge za prihvata i opremu plovnih objekata u nautičkom turizmu.

Zakonom je propisano da turistička agencija smije organizirati i posredovati u pružanju ugostiteljskih usluga smještaja samo za smještajne kapacitete koje je vlasnik prijavio nadležnim tijelima, odnosno ishodio valjano **Rješenje** za pružanje usluga smještaja i boravak turista.

Čl. 3a Zakona o izmjenama i dopunama zakona o pružanju usluga u turizmu **NN 88/10** glasi: »Zabranjeno je, neposredno ili posredno, putem javnih glasila, interneta, promidžbenim materijalima i sl. oglašavati i/ili reklamirati pružanje usluga u turizmu, a da se ne ispunjavaju uvjeti propisani ovim Zakonom.«

Za ovakvo kršenje Zakona zapriječena je kazna od 10 do 50 tisuća kuna jer se smatra radom »na crno«.

Pravna ili fizička osoba ne može pružati usluge turističke agencije prije nego što ishoditi rješenje ureda državne uprave u županiji ili ureda za turizam Grada Zagreba. Rješenje se mora ishoditi za svaku poslovnicu, odnosno poslovni prostor turističke agencije. Svaka turistička agencija ima svoj identifikacijski kod koji mora koristiti u svojim reklamnim i promidžbenim materijalima, kao i u svojim poslovnim dokumentima, a dodjeljuje joj ga nadležni ured prema sjedištu agencije. Ispunjavanje uvjeta nadležni ured utvrđuje rješenjem u roku od 30 dana od dana uredno podnesenog zahtjeva.

Obveze pružatelja usluga

Pravne i fizičke osobe pri pružanju usluga u turizmu prema čl. 4 Zakona dužne su:

- objaviti uvjete, sadržaj i cijenu svake pojedine usluge i pridržavati se tih uvjeta, sadržaja i cijena; ▪ za svaku izvršenu uslugu, korisniku izdati račun, kartu ili potvrdu s brojem kojom se

potvrđuje primitak uplate i čuvati kopije tih dokumenata najmanje tri godine od dana njihova izdavanja; ■ postupati s povećanom pažnjom, prema pravilima struke i običajima (pažnja dobrog stručnjaka); ■ voditi knjigu žalbe na propisan način, u roku od pet dana izjavljeni prigovor dostaviti nadležnoj ispostavi područne jedinice Državnog inspektorata te u roku od 15 dana od dana izjavljenog prigovora odgovoriti na prigovor.

Pored obveza propisanih člankom 4. ovoga Zakona, turistička agencija dužna je:

- na ulazu u poslovnicu, odnosno poslovni prostor vidno izložiti natpisnu ploču na kojoj je istaknuta tvrtka i sjedište turističke agencije;
- na ulazu u poslovnicu, odnosno poslovni prostor vidno istaknuti radno vrijeme i pridržavati se istaknutog radnog vremena;
- ako zastupa druge turističke agencije, izjasniti se o svojstvu u kojem nastupa i koja ovlaštenja ima;
- u svim reklamnim i promidžbenim materijalima kao i u svim poslovnim dokumentima vidljivo naznačiti tvrtku i sjedište te identifikacijski kôd turističke agencije;
- čuvati, kao poslovnu tajnu, sve što je saznala o putniku i bez njegova odobrenja, osim u zakonom propisanim slučajevima, nikome ne smije priopćiti njegovu adresu, mjesto i vrijeme putovanja, boravka, uplaćenu cijenu, kao ni imena njegovih suputnika;
- putniku pružiti usluge utvrđene u ugovoru;
- upoznati putnika sa sadržajem važećeg ugovora o osiguranju od odgovornosti za štetu koju prouzroči putniku neispunjenjem, djelomičnim ispunjenjem ili neurednim ispunjenjem obveza koje se odnose na paket-aranžman;
- ponuditi putniku osiguranje od posljedica nesretnog slučaja i bolesti na putovanju, oštećenja i gubitka prtljage, dragovoljno zdravstveno osiguranje za vrijeme puta i boravka u inozemstvu, osiguranje od otkaza putovanja te osiguranje kojim se osiguravaju troškovi pomoći i povratka putnika u mjesto polazišta u slučaju nesreće i bolesti te ga upoznati sa sadržajem.

Poslovnica i poslovođa

Turistička agencija koja neposredno pruža usluge putniku mora imati **poslovnicu**.

Iznimno, turistička agencija koja neposredno pruža usluge putniku putem interneta (internetska prodaja) ne mora imati poslovnicu, ali mora imati poslovni prostor i sve uvjete u pogledu stručne osobe, odnosno voditelja poslovnice. Jedinica lokalne samouprave može odrediti mjesto gdje turistička agencije može i **izvan poslovnice** pružati usluge putniku. Turistička agencija koja neposredno pruža usluge mora u svakoj poslovnici imati najmanje jednog zaposlenog **voditelja poslovnice**, a ako nema poslovnicu, najmanje jednu zaposlenu osobu koja ispunjava uvjete za voditelja poslovnice, u punom radnom vremenu. Voditeljem poslovnice smatra se državljanin Republike Hrvatske koji ispunjava uvjete za voditelja poslovnice propisane ovim Zakonom. Voditeljem poslovnice u smislu ovoga Zakona smatraju se i državljani država članica Europske unije i Europskog ekonomskog prostora koji ispunjavaju uvjete za voditelja poslovnice propisane ovim Zakonom. Voditelj poslovnice odgovoran je za rad u poslovnici.

Voditelj poslovnice treba ispunjavati sljedeće uvjete:

- da je poslovno sposoban;
- da ima najmanje srednju stručnu spremu;
- da aktivno zna najmanje jedan svjetski jezik i poznaje još jedan te poznaje hrvatski jezik u mjeri dostatnoj za obavljanje poslova rukovoditelja poslovnice;
- da ima položen stručni ispit za voditelja poslovnice i dvije godine radnog staža na odgovarajućim poslovima u turističkoj agenciji ili drugim odgovarajućim poslovima u turizmu;
- da mu nije pravomoćnom sudskom presudom ili rješenjem o prekršaju izrečena mjera sigurnosti ili zaštitna mjera zabrane obavljanja poslova voditelja poslovnice, dok ta mjera traje.

Strani državljani koji u Republici Hrvatskoj imaju registrirano vlastito trgovačko društvo ili obrt za pružanje usluga turističke agencije ili imaju odobren stalni boravak u Republici Hrvatskoj mogu obavljati poslove voditelja poslovnice uz suglasnost Ministarstva ako ispunjavaju uvjete iz stavka 3. ovoga članka.

Stručni ispit za voditelja poslovnice polaže se pred ispitnom komisijom koju rješenjem imenuje ministar pri odgovarajućem visokom učilištu, a propisan je **Pravilnikom (NN 50/08)**. Ova mogućnost daje se na sljedećim visokim učilištima: u **Zagrebu**,

Osijeku i Puli – Ekonomski fakultet; u **Zadru** – Filozofski fakultet; u **Dubrovniku** – Fakultet za turizam i vanjsku trgovinu; u **Splitu** – Ekonomski fakultet; u **Opatiji** – Hotelijerski fakultet.

Stručni ispit za voditelja poslovnice polaže se prema utvrđenom ispitnom programu.

Ministar pravilnikom propisuje ispitni program za stručni ispit za voditelja poslovnice.

Ispitni program ovoga članka objavljuje se u »Narodnim novinama«.

O položenom stručnom ispitu izdaje se uvjerenje.

Prestanak djelatnosti

U članku 24. Zakona navedeni su uvjeti pod kojima turistička agencija **prestaje pružati usluge**. To su:

- odjavom poslovanja danom navedenim u odjavi ili danom podnošenja odjave nadležnom uredu

- ako je inspekcijskim nadzorom utvrđeno da za pružanje usluga turističke agencije nisu ispunjeni uvjeti propisani ovim Zakonom, propisima donesenim na temelju ovoga Zakona i drugim propisima, a utvrđeni nedostaci nisu otklonjeni u zadanom roku, s danom isteka toga roka

- ako nadležno tijelo naknadno utvrdi da je izdano rješenje utemeljeno na neistinitim podacima ili krivotvorenim dokumentima

- radi utvrđene neaktivnosti turističke agencije koja je neprekidno trajala duže od jedne godine

- radi izricanja mjere zabrane pružanja usluga turističke agencije sukladno ovom Zakonu i propisima donesenim na temelju ovoga Zakona,

- ako turistička agencija u roku od godine dana od dana pravomoćnosti rješenja ne započne pružati usluge.

Upravni nadzor nad primjenom ovoga Zakona i propisa donesenih na temelju ovoga Zakona obavlja Ministarstvo. **Inspekcijski nadzor** nad provedbom ovoga Zakona i propisa donesenih na temelju ovoga Zakona te pojedinačnih akata, uvjeta i načina rada nadziranih pravnih i fizičkih osoba provode nadležni gospodarski inspektori i drugi inspektori, svaki u okviru svoje nadležnosti, sukladno posebnim propisima.

HRVATSKA OBRTNIČKA KOMORA

SAVJETODAVNA SLUŽBA

ODGOVARA NA VAŠA PITANJA IZ PODRUČJA:

OTVARANJA OBRTA,
RADNOG PRAVA,
MIROVINSKOG I ZDRAVSTVENOG OSIGURANJA,
POREZA, DOPRINOSA I CARINE,
KREDITA I POTPORE,
TEHNIKA I TEHNOLOGIJA,
TURIZMA I UGOSTITELJSTVA,
POLJOPRIVREDE I POTPORE U POLJOPRIVREDI
I NA OSTALA PITANJA I SAVJETE O POSLOVANJU OBRTA

062 000 026

(po cijeni iz fiksne mreže od 0.28 kn/min, bez dodatnih naknada)
SVAKOG RADNOG DANA OD 08:00 DO 12:00 SATI

www.hok.hr

savjetodavna-sluzba@hok.hr

HRVATSKA OBRTNIČKA KOMORA / ILICA 49/II / P.P. 166 / 10002 ZAGREB

MJERE 101 I 103 IPARD PROGRAMA

Bespovratna sredstva za ulaganja u poljoprivredu i ribarstvo

Ulaganja unutar Mjere 101 i Mjere 103 dopuštena su za sektore mljekarstva, govedarstva, svinjogojstva, peradarstva, jaja, voća i povrća, žitarica i uljarica, prerade mesa, ribarstva, prerade voća i povrća, vinarstva te sektor maslinova ulja

♦ Ivica Kostović, dipl. ing. agronomije

Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju je raspisala šesti IPARD natječaj za mjere 101 »Ulaganja u poljoprivredna gospodarstva« i 103 »Ulaganja u preradu i trženje poljoprivrednih i ribljih proizvoda« u razdoblju od **17. listopada do 28. studenoga 2011. godine**. Javni natječaj je objavljen u Narodnim novinama broj 117/11, a bit će dostupan i na internetskoj stranici Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja (www.mps.hr/ipard/) te na web stranici Agencije za plaćanja (www.apprrr.hr) – u rubrici NATJEČAJI, gdje se nalazi Vodič za korisnike te potrebni obrasci. Sredstva potpore za Mjeru 101 i 103 osiguravaju se iz proračuna Europske unije i Republike Hrvatske, od čega Europska unija sudjeluje sa 75% udjela, a Republika Hrvatska s 25% udjela. Visina sredstava utvrđuje se posebnim financijskim sporazumima između Republike Hrvatske i Europske unije.

Korisnici sredstava IPARD programa u sklopu **Mjere 101** su poljoprivredna gospodarstva u skladu s člankom 3. Zakona o poljoprivredi (»Narodne novine« br. 149/09), upisana u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava i obveznici PDV-a, 100% u privatnom ili do 25% u državnom vlasništvu, odnosno u vlasništvu jedinica lokalne i/ili regionalne (područne) samouprave ili grada.

Mjera 101

Ulaganja unutar Mjere 101 dopuštena su za sektore: sektor mljekarstva, sektor govedarstva, sektor svinjogojstva, sektor peradarstva, sektor jaja, sektor voća i povrća (isključujući gljive) te sektor žitarica i uljarica.

U okviru općih kriterija za korištenje Mjere 101 podnositelj mora dokazati stručnu osposobljenost za bavljenje poljoprivrednom djelatnošću.

Nositelj obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva, odnosno obrtnik, mora imati završenu poljoprivrednu srednju školu ili diplomu iz područja poljoprivrede, veterinarstva ili prehrambene struke, što dokazuje predmetnom diplomom ili mora imati podatke o stručnom radnom iskustvu u poljoprivredi u odgovarajućem području od barem 5 godina, što dokazuje ugovorom o radu na

PIXSELL

neodređeno vrijeme, ili je upisan najmanje dvije godine u Upisniku poljoprivrednih gospodarstava, što dokazuje rješenjem o upisu u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava.

Po jednoj prijavi za Mjeru 101 korisnik može tražiti potporu za prihvatljive izdatke minimalno 13.500 EUR (100.000 HRK), odnosno maksimalno 900.000 EUR (6.570.000 HRK).

Iznimno u sektoru jaja može tražiti potporu, koja ne prelazi 2,0 milijuna EUR (14.600.000 HRK).

Mjera 103

Korisnici sredstava iz IPARD programa u okviru **Mjere 103** su obrti, trgovačka društva i zadruge, registrirani za obavljanje predmetne djelatnosti i obveznici poreza na dodanu vrijednost (PDV) s manje od 25% u državnom vlasništvu, odnosno u vlasništvu jedinica lokalne i/ili regionalne (područne) samouprave ili grada.

Ulaganja unutar Mjere 103 dopuštena su za sektore: sektor mlijeka i mljekarstva, sektor prerade mesa, sektor ribarstva, sektor prerade voća i povrća, sektor vinarstva te sektor maslinova ulja.

U okviru općih kriterija za korištenje Mjere 103 ulaganja se moraju odnositi na poljoprivredne proizvode obuhvaćene Dodatkom I Ugovora o Europskoj zajednici (Prilog I. Pravilnika).

Objekti moraju udovoljavati nacionalnim minimalnim standardima koji se odnose na zaštitu okoliša, javno zdravstvo (zdravstvena ispravnost hrane i kakvoća hrane), zdravlje životinja i bilja, dobrobit životinja i sigurnost na radu u vrijeme kad je Odluka o dodjeli sredstava donesena. Gdje su odgovarajući nacionalni standardi utemeljeni na EU standardima uvedeni u vrijeme zaprimanja prijave, odluka o potpori bit će uvjetna za objekte koji zadovolje nove standarde do kraja realizacije ulaganja.

U slučaju ulaganja u sektor prerade voća i povrća, sektor vinarstva i sektor maslinova ulja podnositelj mora biti upisan

na početku ulaganja u Upisnik registriranih objekata pri Ministarstvu zdravstva i socijalne skrbi, dok na kraju ulaganja korisnik mora dostaviti Potvrdu o ispunjavanju EU standarda iz područja javnog zdravstva i biljnog zdravstva izdanu od Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi.

Za Mjeru 103 po jednoj prijavi podnositelj može tražiti potporu za prihvatljive izdatke koji nisu manji od 33.800 EUR (250.000 HRK), odnosno za ulaganja koja se odnose na sektor vinarstva u iznosu ne manjem od 13.500 EUR (100.000 HRK). Maksimalna potpora, bez obzira na ukupnu vrijednost investicije, ne prelazi 3.000.000 EUR (21.900.000 HRK), osim u sektoru maslinova ulja gdje prihvatljivi izdaci ne mogu prelaziti 500.000 EUR (3.650.000 HRK). Intenzitet potpore iskazan kao udio javne potpore u prihvatljivim izdacima investicije iznosi do 50%.

Sredstva iz IPARD programa korisniku se dodjeljuju na temelju Zahtjeva za isplatu.

Obrti i pravne osobe dužne su, u roku mjesec dana prije podnošenja Zahtjeva za isplatu, Agenciji za plaćanje podnijeti zahtjev za izdavanje Izvješća o primjeni propisa iz područja zaštite na radu na kraju ulaganja, koji Agencija za plaćanja prosljeđuje Državnom inspektoratu.

Odluku o isplati sredstava Agencija za plaćanja će izdati u roku od 3 mjeseca od dana zaprimanja potpunog Zahtjeva za isplatu.

Više o načinu i uvjetima vezanim uz provedbu Mjere 101 i 103 možete naći u Pravilniku o provedbi Mjere 101 i Mjere 103 unutar IPARD programa (NN 10/11).

Zahtjevi za potpore unutar IPARD programa, Mjere 101 i Mjere 103 šalju se na adresu:

Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju
Ulica grada Vukovara 269d,
10000 Zagreb
(IPARD prijava)

MINISTARSTVO GOSPODARSTVA, RADA I PODUZETNIŠTVA OBJAVILO OSAMNAESTO IZDANJE ENERGETSKOG PREGLEDA

Ocjena učinkovitosti potrošnje energije

Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva 3. 2. 2011. objavilo je osamnaesto izdanje godišnjeg energetskog pregleda »Energija u Hrvatskoj 2009.«

www.mingorp.hr/default.aspx?id=117

♦ Anđelko Vojvoda, mr. sc.

Objavlivanjem energetskog pregleda Ministarstvo nastavlja s informiranjem domaće i inozemne javnosti o odnosima i kretanjima u hrvatskom energetskom sustavu. Godišnji energetski pregled »Energija u Hrvatskoj« pruža informacije o tome iz kojih izvora je energija proizvedena te na koji način proizvodnja utječe na okoliš, energetske bilance i drugo. Iz pregleda je vidljivo da se tijekom šestogodišnjeg razdoblja od 2004. do 2009. godine proizvodnja primarne energije u Hrvatskoj povećavala s prosječnom godišnjom stopom od 0,7%. Najbrže je rasla proizvodnja energije iz obnovljivih izvora (zbog vrlo niske početne vrijednosti ostvarena godišnja stopa rasta od čak 132,8%). Također je ostvaren trend porasta proizvodnje prirodnog plina i ogrjevnog drva, dok je u proizvodnji sirove nafte zabilježen trend smanjivanja proizvodnje s prosječnom godišnjom stopom od 4,9%. Proizvodnja prirodnog plina povećavala se s prosječnom godišnjom stopom od 3,9%, a ogrjevnog drva 2,2%. Hidrološke prilike bile su u 2004. godini nešto povoljnije u odnosu na 2009. godinu, tako da je u korištenju vodnih snaga ostvareno smanjenje s prosječnom godišnjom stopom od 1%.

U razdoblju od 2004. do 2009. godine povećan je udio prirodnog plina i ogrjevnog drva. Udio prirodnog plina povećan je s 37,7 na 44,2%, a udio ogrjevnog drva sa 7,9 na 8,5%. Također je u stalnom porastu bio i udio ostalih obnovljivih izvora energije (energija vjetera, biodizel, energija Sunca, geotermalna energija, deponijski i bioplin), tako da su oni u 2009. godini sudjelovali s 0,63%. Hidrološke prilike bile su takve da se udio vodnih snaga smanjio s 33,7 na 31,1%. Udio sirove nafte smanjen je za 5,1% te je u 2009. godini iznosio 15,6%. U razdoblju do 2030. godine udio fosilnih goriva postupno će se smanjivati tako da će prirodni plin i sirova nafta zajedno sudjelovati s približno 25%. Dok će preostale tri četvrtine proizvodnje primarne energije činiti obnovljivi izvori energije, pri čemu će udio vodnih snaga iznositi oko 32%, udio ogrjevnog drva i biomase 19,6%, a udio ostalih obnovljivih izvora 23,6%.

Tijekom razdoblja od 2004. do 2009. godine ostvaren je trend smanjenja uvoza energije u Hrvatsku s prosječnom godišnjom stopom od 0,8%. U uvozu električne energije i derivata nafte ostvaren je trend porasta uvoza s prosječnim godišnjim stopama od 7,4%, odnosno 3,1% dok je u uvozu svih ostalih oblika energije ostvaren trend smanjenja.

Energetska učinkovitost zbroj je planiranih i provedenih mjera i aktivnosti kojim je cilj korištenje minimalno moguće količine energije bez promjene razine udobnosti i proizvodnje. Pojednostavljeno, energetska učinkovitost znači uporabiti manju količinu energije (energenata) za obavljanje istog posla – funkcije (grijanje ili hlađenje prostora, rasvjetu, proizvodnju raznih proizvoda, pogon vozila i dr.).

Važno je napomenuti da se energetska učinkovitost nikako ne smije promatrati kao štednja energije. Naime, štednja uvijek podrazumijeva određena odricanja, dok učinkovita uporaba energije nikada ne narušava uvjete rada i života.

Nadalje, poboljšanje učinkovitosti potrošnje energije ne podrazumijeva samo primjenu tehničkih rješenja već i proved-

bu putem educiranih ljudi koji će se njome znati služiti na najučinkovitiji mogući način. Izvor: Program Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP) i Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva (MINGORP).

Kako izračunati energetska učinkovitost zgrade?

Energetska značajka zgrade određuje se kao zbroj svih energijskih brojeva pojedinih sustava zgrade: E_{GR} energijski broj za grijanje prostora, E_{PTV} za pripremu potrošne tople vode i E_o za ostalu tehničku opremu poput rasvjete, strojeva i aparata, uređaja i dr., podijeljeno s korisnom površinom. Ukupni je energijski broj, prema tome, jednak:

$$E = (E_{GR} + E_{PTV} + E_o) / m^2$$

izračunato u $[kWh/m^2]$.

Nakon izračuna, u Tablici energetske učinkovitosti EMAS nalazimo ocjenu našeg stanja i pomoć u odluci o izboru opravdanih zahvata. EMAS – shema upravljanja okolišem i prosuđivanja dio je cjelokupnog sustava upravljanja organizacijom, proizvodnjom – poduzećem, uslužnom, vladinim ili drugim upravnim organizacijama. EMAS obuhvaća preventivno djelovanje i primjenu normi za unapređivanje odnosa prema okolišu, s temeljnim ciljem smanjenja nepoželjnih utjecaja organizacije na okoliš.

Napomena, nove zgrade projektirane u skladu s današnjim propisima (Tehnički propis o racionalnoj uporabi energije i toplinskoj zaštiti zgrada, NN 110/2008) ulaze u razred energetske potrošnje do 100 $[kWh/m^2god]$.

Klasa	Energijski broj za grijanje	Opis zgrade
A	0 – 30	Najbolja energetska učinkovitost
B	31 – 50	Visoka energetska učinkovitost
C	51 – 70	Energetski učinkovita
D	71 – 120	Prosječna
E	121 – 160	Nedovoljna energetska učinkovitost
F	161 – 200	Energetski rastrošna
G	201 -	Potpuno energetski neučinkovita

Tablica ocjene učinkovitosti potrošnje toplinske energije – EMAS

Kod izračunavanja energetske učinkovitosti koristit ćemo Donju ogrjevnju vrijednost goriva H_d koja predstavlja količinu energije, topline, sadržane u gorivu.

Gorivo	H_d
Loživo ulje	10 kWh/l
Zemni plin	9,5 kWh/m ³
UNP	12,8 kWh/kg
Ugljen	9 kWh/kg
Suha bukva	4,2 kWh/kg = 2.500 kWh/m ³
Drvene pelete	5 do 5,5 kWh/kg

H_d – Donja ogrjevna vrijednost uobičajenih goriva

Iz tablice je vidljiv približan odnos: 1 litra lož ulja = 1 m³ zemnog plina = 2 – 2,5 kg drva, ovisno o vlazi.

Primjer izračuna za grijanje E_{GR}

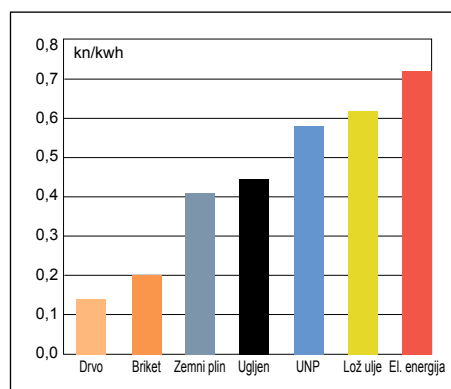
Godišnje smo za grijanje utrošili 4.000 litara loživog ulja i 3 m³ ogrjevanog drva, a korisna grijana površina radionice i ureda iznosi 250 m².
 $E_{GR} = (4.000 \text{ litara} \times 10 \text{ kWh/l} + 3 \text{ m}^3 \times 2.500 \text{ kWh/m}^3) / 250 \text{ m}^2 = 47.500 / 250 = 190,0 \text{ [kWh/m}^2\text{god]}$.

Usporedbom u tablici vidljivo je da se prostor nalazi u F klasi (energetski rastrošna zgrada) i ne zadovoljava EMAS smjernice ni smjernice Tehničkog propisa o uštedi toplinske energije i toplinskoj zaštiti zgrada.

Troškovno izračunamo:

$(4.000 \text{ l} \times 6,36 \text{ kn/l} + 3 \text{ m}^3 \times 400 \text{ kn/m}^3) / 250 = 106,56 \text{ [kn/m}^2\text{god]}$, što za prostor od 250 m² daje 26.640,00 kn godišnje.

Ovdje prikazan okvirni izračun ne uzima u obzir gubitke i iskoristivost ložišta te daje samo razmjerne odnose. Ipak, tek tako dobiven izračun i ocjena pomažu nam u donošenju odluke o vrsti i veličini zahvata te isplativosti ulaganja koje će rezultirati bitnim smanjenjem toplinskih gubitaka. Kad bismo koristili druge energente za grijanje navedenog prostora, godišnji utrošak iznosio bi približno za drvo 7.718,75 kn, drvene brikete 9.500,00 kn, zemni plin 20.000,00 kn, ugljen 21.111,11 kn, UNP 27.386,00 kn, lož-ulje 30.210,00 kn i el. energiju 35.150,00 kn.

Tablica cjenovnog odnosa energenata u RH

Tablica cjenovnog odnosa energenata u RH daje trenutni odnos koji će se prije ulaska Hrvatske u EU promijeniti/uskladiti, kao i njihovi međusobni odnosi. To će uvjetovati potražnju za različitim vrstama energenata. Prirodni plin, loživo ulje ekstra lako, ogrjevno drvo, električna energija i solarna energija, ostat će osnovni energenti za grijanje i zagrijavanje tople vode u kućanstvima i gospodarstvu.

Kako poboljšati energetska učinkovitost zgrade?

Važne mjere za uštedu energije temelje se na poboljšanju toplinskih karakteristika vanjske ovojnice zgrade, zidova, podova, stropova, krovova te prozora i vanjskih vrata. Za stare zgrade dokazano je da se većina energije gubi kroz prozore i vanjski

zid, ali i kroz krov, posebno kod prenamjene tavanskih prostora u stambene, pri čemu krov ostaje toplinski neizoliran.

Za energetska učinkovitu gradnju nužno je:

- smanjiti gubitke topline iz zgrade poboljšanjem toplinske zaštite vanjskih elemenata i povoljnim odnosom oplošja i volumena zgrade

- povećati toplinske dobitke u zgradi povoljnom orijentacijom zgrade i korištenjem Sunčeve energije

- koristiti obnovljive izvore energije u zgradama (fotovoltaici, biomasa, sunce, vjetar i dr.)

- povećati energetska učinkovitost termoenergetskih sustava.

Mjere uštede energije u građevinskom dijelu:

1. s kratkim vremenom povrata:
 - kvalitetno brtvljenje spojeva prozora i vrata

- popravak okova na prozorima i vratima
- toplinska izolacija hladnih mostova – niše za radijatore, kutije za roletu

- provjera i poboljšanje toplinske izolacije vanjskih zidova, stropova i podova

- reduciranje gubitaka topline kroz prozore ugradnjom roleta, žaluzina, zavjesa i sl.

- ugradnja termostatskih ventila na radijatore (vidi Obrtničke novine br. 116 od 1. 3. 2010. Temperaturni uvjeti radnog prostora i stambenih prostorija, [http://www.hok.hr/cro/publikacije/obrtnicke_novine/\(offset\)/20](http://www.hok.hr/cro/publikacije/obrtnicke_novine/(offset)/20))

2. s duljim vremenom povrata:
 - izgradnja vjetrobrana i zimskih vrtova

- kompletno poboljšanje toplinske izolacije cijele vanjske ovojnice zgrade

- zamjena prozora i vrata, propuštanje zraka kroz nezabrtvljene propuste najčešći je uzrok velikim toplinskim gubicima, kroz koje odlazi i do 30% energije. Pri tome najviše pridonose stari prozori sa starim kutijama za rolete

- tlocrtna organizacija prema orijentaciji
- sanacija i obnova dimnjaka
- skraćivanje i izoliranje cijevi za dovod tople vode.

